

Første gang i jydernes land

af Ingeborg Bidstrup Bertelsen

En bornholmer beretter om et besøg i Thy for godt hundrede år siden.

Brev til familien

Familien Bertelsen, Østergård i Villerslev, kan spores tilbage til Berthel Jacobsen (1681-1757) og hans søn Jens Berthelsen (1703-1788).

Et brev skrevet hjem til moderen på Bornholm i 1910 af Ingeborg, født Lyster Bidstrup (1890-1980), fortæller om et bryllup i Thy – på Østergård. I 1909 er hun på Sorø Højskole, hvor hun træffer Kristian Bertelsen (1883-1979), født og opvokset på Østergård i Villerslev, Thy. Han er på Høng Landbrugsskole ved Slagelse den vinter. Før Høng var han på Vallekilde Højskole og tjente på gårde i Vestsjælland og på Langeland. De kommer begge fra hjem med stærk tilknytning til de grundtvigske kredse.

De bliver gift i 1911, bosætter sig i Randers og siden i Kolding. Køber senere en gård uden for byen. Kristian begynder som kreatureksportør, men kommer hurtigt med i politik og i den grundtvigske Ågård Frimenighed. Bliver sognefoged og senere sognerådsformand i Eltang-Vilstrup sognekommune fra 1929 til 1962. De får fire børn; tre piger og en søn.

Brevet er her gengivet i den oprindelige ordlyd, men med nutidig retskrivning.

Randi Solvang,

Ingeborg og Kristians barnebarn, 2015.

Her vil jeg så fortælle dig lidt om min rejse deroppe i nord.

Kl. 8½ fulgtes vi alle sammen fra højskolen til stationen. Det var et dejligt vejr og vi var godt forsynede, da vi havde været oppe hos Ludvigsen og

drukket likør og 5-øres kager og en appelsin hver. Da vi skulle til at bryde op, bad jeg om at synge: *Flyv ud mit korn i mulde!* Denne smukke sang var den sidste sang sammen med mine kære kammerater.

Efter at vi var kommet hen til stationen, var der kun lige tid til et håndtryk til dem hver. Toget satte sig i bevægelse og jeg med, og der tilbage på peronen stod Dalsgårds, Ludvigsen med alle eleverne omkring dem med et viftende lommeterklæde. Som godt var, turen fra Sorø til Slagelse er ikke lang og der kom Kristian med flere elever, der var med ham. Også her var der en viften og afsked at tage, men her var det dog med tørre øjne.

Toget rullede så af til Korsør og kort tid efter var vi ombord på den store prægtige færge og sejlede over Storebælt. Men vi talte om det dog var andet, end da vi sejlede med Bornholmerfærgen. Men dette varede kun 5 kvarter. I Nyborg kom vi ind i en kupé for os selv, og her lagde vi os til at sove på hver sin bænk, for kl. var 1½. Vi sov ganske roligt over hele Fyn og havde gerne sovet længere endnu, hvis ikke konduktøren purrede os ud og lod os gå om bord.

En halv time efter var jeg for første gang i jydernes land, men se mig om kunne jeg ikke, for det var jo midt om natten og jeg var søvnig. Men vi kom på den flotte Fredericia Banegårds restauration og fik en kop kaffe, det ved du nok liver lidt op. Så sad vi lidt og småsov til vi kom til Århus. Her skulle vi skifte med et tog til Langå.

Da vi kom hertil var klokken 6½, en dejligt frisk forårsluft strømmede os i møde og vi spadserede en dejlig morgentur i Langå. Og nu gik det bedre, jeg kunne se mig lidt omkring, men det varede ikke længe, inden vi kom ud til de ensformige hedestrækninger. Men jeg syntes alligevel det var dejligt. Luf-

Villerslev Kirke, hvor familien Bertelsen hørte til. J. P. Bertelsen deltog aktivt i de grundtvigske kredse på Mors. Han løste i sine unge dage sognebånd til Snedsted Kirke, da præsten der var grundtvigianer, hvilket naboerne var noget sure over. Foto: Henrik Bolt-Jørgensen 2008.

ten var høj og blå. Solen steg længere og længere op på himlen og sendte sine stråler hen over den brune lyng.

I Skive skulle vi skifte og i Struer – for så at sejle over det lille sund, der skiller Thy fra det andet land. Så var vi i det forjættede Thy, men nu syntes jeg vejen var så lang, for nu længtes jeg efter at komme i rolighed, nu havde vi kørt der fra 8½ til 12.10, da vi var i Hørdum. Her var Kristians far og tog imod. Han stod i en solid grå hjemme-vævet kappe og en lignende i vognen til mig.

Et par unge raske heste var for vognen, så lidt efter svingede Jens Peder Bertelsen ind i Østergård med sin søn og svigerdatter for første gang. Men her var et røre inde i salen, og i forstuen gik gartneren og slog grønt og flag på væggene om dørene, så der flød af gran og Dannebrog, både i tøj og papir. Så

ville jeg ind i dagligstuen, men ak o ve, her stod terriner, stegefade, soveskåle på gulvet, skrivebordet var fyldt med knive og gafler, på det store bord midt på gulvet var fyldt med ølglas og asietter. Så tyede vi ind i sovekammeret, og her var dog plads til os, og så spiste vi suppe, som de havde kogt til brylluppet.

Så gik Kristian og jeg en tur ud for at se thyboernes land. Gården ligger meget højt med vid udsigt til alle sider. Uden for haven kan man se Limfjorden, der kun er en fjerdingsvej derfra, og øst for gården ligger tre høje lige uden for porten, tre gamle oldtidsminder, som er købt af staten. Her gik vi op, og sikken en udsigt langt ind på Mors, vi kunne se huse og gårde ganske tydeligt. Ellers flad mark med meget lidt skov. Efter at have set lidt på det, gik vi ind for at hvile os lidt, det kunne vi nok trænge til. Da jeg kom op henimod aften, var alt i orden, rent og pænt.

Ved middagstid næste dag begyndte Anna, den ældste søster (31 år), og jeg at pynte bruden (29 år). Derefter os selv, og så begyndte gæsterne at komme. Uden for døren stod tre spillemænd og spillede, og vognene rullede ind i gården.

Kl. tre kørte vi til kirken, der kun er 10 minutters gang derfra. Først den lukkede vogn med brudefolkene og så familien, derefter som de stod til. I alt 150 vogne. En gammel præst holdt en kort god tale, og så begyndte ofringen. Først brudefolkene, brudgommens far og brudens moder, så hendes far og hans mor. Så søskende arm i arm op til alteret og lægger vor skærv både til præst og degn, men hvor der er 100 mennesker, tager det nogen tid – der går kun to ad gangen.

Men til alt held blev det forbi engang, og vi kørte hjem og blev modtaget i døren med kager og likør. Så var der en stor masse smukke og kostbare gaver at se og så gik vi til bords. Brudefolkene først med tre brudepiger ved hver side. Så sad vi der i 2½ time, det var skrækkeligt. Der blev holdt tale og sunget en sang engang i mellem og så blev telegrammerne læst op.

Da vi var færdige, skulle alt ryddes ud og dansen begynde, der var mange unge mennesker. Kristian trådte ikke ind i dansesalen, og jeg var der vel i fem min. I dagligstuen sad de ældre, nogen snakkede, nogen spillede kort, og i sovekammeret sad de gamle koner, én med en hundehvalp på skødet, en anden med en bindehose. Jeg gik og så på dem alle, var jo ukendte mennesker. Kl. 4 gik Kristian og jeg i seng, de andre spiste frokost kl. 6 og så tog de hjem. Det var også på tiden.

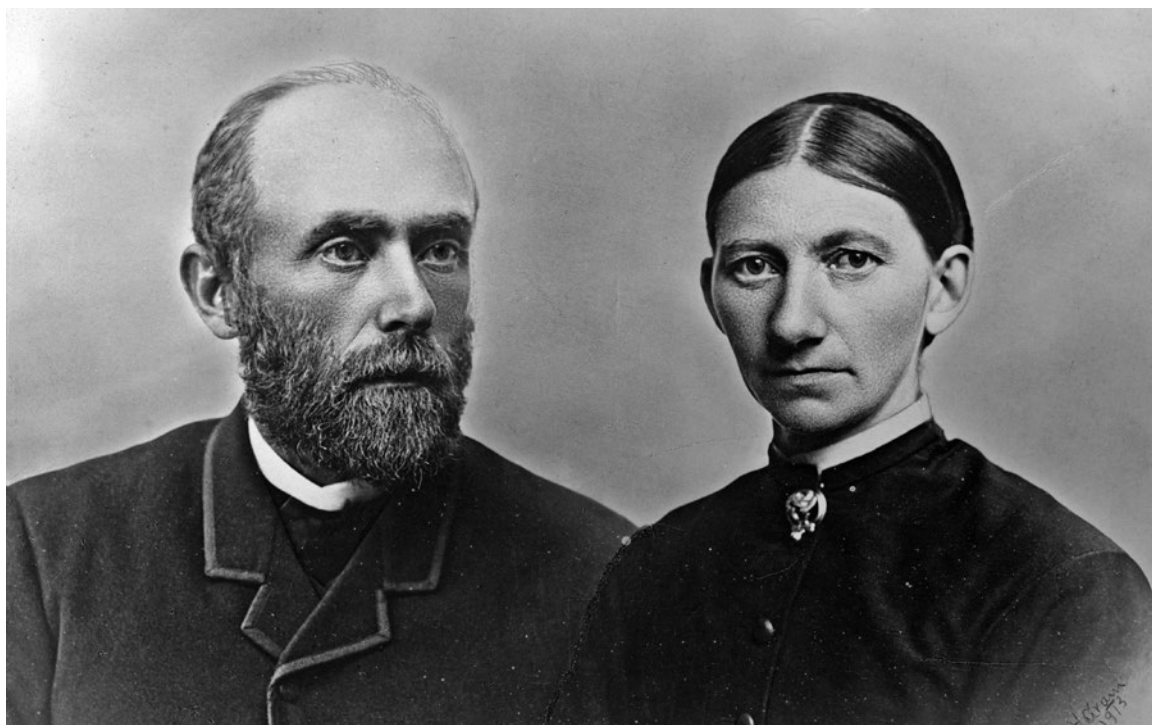
Dagen efter sov vi til middag, og de to næste dage havde vi travlt med at rydde op til skærtorsdag, da skulle vi have efterbryllup. Opvarterne og alle dem, der var med at hjælpe til, skulle komme og spise levninger fra brylluppet, hvad der også var rigeligt af.

Påskedag var vi i de nygiftes dejlige hjem. Der har de nu fået deres brudegaver anbragt, og svigerfar kom med en meget flot buffet til dem. Det var en gård på 30 td. land, bygget i 1908, god jord, gode bygninger og et par pæne heste, og ponyvognen ventede de med det første.

Anden påskedag kom de nygifte hjem, og der var samlet de gamle med børn og svigerbørn. Tirsdagen

Østergård, Villerslev, ca. 1895 med den karakteristiske mølle på taget – en såkaldt »klapsejler«, udviklet på Askov Højskole i 1891 til produktion af el. Foran gården Jens Peter og Sofie Bertelsen med deres børn. Foto: Privat eje.

Jens Peder og Sofie Bertelsen, ca. 1900. Sofie Olesen var født i Skyum Sogn og blev gift med J. P. i 1878. Han byggede en ny gård og købte mere jord til. De fik én søn og fire døtre. Den næst yngste, Henriette, blev gift med Martin Kjær, og de overtog Østergård omkring 1. Verdenskrig – som de sidste i slægten. Foto: Privat eje.

Færgen ved Næssund ca. 1910. Det gamle overfartssted blev betjent af en rofærge. Den blev motoriseret i 1938. Ruten med den sidste træfærge blev nedlagt i 2015. Foto: Lokalthistorisk Arkiv for Thisted Kommune.

og onsdag tog Olga og jeg fat at vaske. Vi havde jo en stor vask efter al denne affære, men svigermoder var så glad, for hun kunne ganske gå fri, når Olga og jeg hjalp hinanden, så ville vi have Kristian med at hjælpe os at trække vaskemaskinen.

Olga gik ind for at få fat i ham, men kom ud med uforrettet sag, så gik jeg ind i stuerne for at se. Spurgte svigermoder, der stod og bagte æbleskiver, hvor hendes søn var? Ja, det kunne hun ikke fortælle mig. Så hørte jeg en sagte puslen fra spisekammeret, og da jeg stak hovedet derind, fandt jeg min gode Kristian med nogle dampende æbleskiver og en stor krukke af svigermoders syltetøj foran sig. Han lo, dengang jeg skældte ud. Han vidste nok, hvad han skulle, men han havde det meget bedre i moders spisekammer. Men nu kom han ud og fik fat, og det gik strygende.

Dagen efter skulle vi rulle, der måtte gode overtalelser til for at få Kristian med derop, men da vi så fik trukket ham med derop, trak han rullen, så den var ved at ryste adskilt, og jeg stod ved siden og så på

ham og han sang: »Jeg lagde min gård i den rygende blæst«, men især holdt han af de disse ord her: »Har jeg mit kald og min kvinde«, så fik jeg et strålende øjekast. Da den fest var forbi, havde svigermor lavet en god aften til os, og vi spiste og var i udmærket humør alle sammen.

Resten af dagen gik med det daglige arbejde. Om formiddagen hjalp Olga og jeg hverandre, og om eftermiddagen cyklede vi bort i besøg mange forskellige steder. Så jeg kom rigtig ud til thyboerne og smagte deres kaffe, den var god og de havde det dejligste kaffebrød, man kunne ønske sig. Vi kunne godt drikke kaffe fire steder på en eftermiddag.

En eftermiddag var vi nede ved Limfjorden, Olga, Kristian og jeg. På kaffevisitterne var Kristian ikke med, han gik i marken og morede sig over, at vi tog ud på kaffesladder. Det troede han, jeg holdt mig for god til. Men det var morsomt at komme ud omkring og se folkets hjem. Men det var et meget gæstfrit folk, der kan lave en god kop kaffe og bage en god kage, det må jeg sige.

Lodbjerg Kirke med klokkestabel. Den mindste middelalderkirke i landet – opført ca. 1500. Foto: Henrik Bolt-Jørgensen 2008.

Ingeborg og Kristian i 1911. Deres eget bryllup stod i Østermarie Kirke på Bornholm. Foto: Privat eje.

Så var Kristian og jeg cyklende til Nors (tre mil) på en gård, hvor Anna er husbestyrerinde, der nattede vi over. Men på den tur havde jeg en grim tandpine.

En dag var vi cyklende på Mors i Nykøbing, 4½ mil. Vi kørte hjemmefra om morgenen og kom over med 7-færgen, og så satte jeg for første gang min fod på Mors. Den fede ø. Her var folk ligeledes meget gæstfri og snakkede om alt mellem himmel og jord.

I Nykøbing besøgte vi Kristians moster Ane, der er gift med cementstøber Jens Thorsted. De har en meget stor forretning og støberi og tre voksne sønner, som kan støbe statuer, male blomster og landskabsmalerier. De havde malet Østergård og gav Inger til brylluppet. Vi blev så fotograferede i haven af den ene af sønnerne.

Jeg havde så besluttet at rejse i den uge, men jeg kunne ikke slippe løs, synes jeg. Så skulle jeg rejse lørdag, men så kom der invitation fra lærerinden, om jeg ville komme der med min forlovede og svigerinden, for nu havde hun indbudt en lille kreds, som jeg skulle samles med, inden jeg rejste. Så måtte jeg opgive rejsen, og den aften gik godt.

Om søndagen cyklede Kristian og jeg fire mil og nåede ud til Vesterhavet.

Jeg så høfderne, dette kostbare anlæg, der er lagt ud for at beskytte landet mod den stærke magt, det hav er i besiddelse af. Vi satte os i en båd og spiste middag. Så cyklede vi til Lodbjerg Fyr, og da vi kom derop, kunne vi se vidt omkring.

Fra fyret cyklede vi til Lodbjerg Kirke, en ganske uanselig lille kirke, der ligger ude mellem sandklitterne med få gårde spredt omkring. Her skulle vi spise aftensmad, men da jeg gik rundt om kirken og kom hen og så klokken hængende uden for kirken, tog jeg fat i rebet, og o ve, o skræk, klokken ringede. Kristian, som var gået ind i våbenhuset, kom i hurtige skridt ud fæstede et par forskrækkede øjne på mig og spurgte, om det var mig, der ringede. Jeg måtte jo bekende min synd.

Du skulle se med hvilken fart Kristian fik fat i cyklen og bad mig om det samme: Det er bedst at komme herfra! sagde Kristian. og inden mange minutter var vi langt fra Lodbjerg Kirke, men jeg kunne ikke lade være med at le på vejen. Og da vi så måtte sætte os i en vejgrøft og spise i stedet for på kirken, da kunne jeg ikke styre mig, men brast ud i en hjertelig latter, at jeg havde ringet med kirkeklokken i Thy.

Ingeborg Bidstrup Bertelsen

Randi Solvang.

Født 1947. Lærer og skolebibliotekar samt forfatter til undervisningsmaterialer.